

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Mindenek előtt szeretnék köszönetet mondani a szervezőknek mai napon tartott konferencia megrendezéséért.

Az igazságszolgáltatás jogállami anomáliái kétségtelenül nem kizárólag Magyarországon jelentkezők, de ott különösen súlyosak. Ez a körülmény már Gerhard Reissner jelentéséből is kiderült.

Ezen alkalomból szeretném kiemelni az Európai Bírói Egyesület tevékenységét, az általuk készített jelentés fontosságát és őszinte köszönetem kifejezni minden abban résztvevőnek.

Amint már hallottuk, Magyarországon az igazságszolgáltatás öngazgatása az Országos Bírósági Hivatal (OBH), valamint az Országos Bírói Tanács (OBT) között van megosztva. A központi személy az OBH elnöke, Handó Tünde, akit a Parlament választott meg. A törvény széleskörű hatáskörrel ruházta fel az elnököt, aki mintegy 300 munkatársat foglalkoztató személyzettel rendelkezik. Ezzel szemben az OBT, amely többségében a bírák által megválasztott bírákból áll, a korábbi rendszerrel ellentétben viszonylag kevés hatáskörrel rendelkezik, noha a Velencei Bizottság ajánlása után jogosítványait kissé megerősítették. A törvény ugyanakkor egyértelműen meghatározza az OBT felügyeleti és ellenőrzési funkcióját az OBH elnökének hivatali működése felett. Szükséges arra rávilágítani, hogy egy ilyen rendszer kizárólag mindkét szerv együttműködése mellett működőképes.

Miután 2018 januárjában a korábbi OBT tagok hivatali idejének lejártát követően új összetételű tanácsot választottak, az OBH elnöke nem vett részt a későbbi üléseken a törvényben előírt meghívások ellenére.

2018. év első felében titokzatos körülmények között az OBT több tagja hirtelen bejelentette lemondását. Az OBT azonnal követelte a póttagok megválasztására hivatott gyűlés összehívását. Az OBH elnöke csak öt hónappal később hívta össze a konferenciát, az ülésen azonban kétséges okokból nem történt választás.

Az idő rövidege miatt részletesen nem kívánom ismertetni azt a vizsgálati anyagot, amelyben az OBT 2018 áprilisában megállapította az OBH elnökének több szempontból törvénysértő kinevezési gyakorlatát, aminek következménye az lett, hogy az OBH elnöke három nappal később egy levélben közölte, nem ismeri el az OBT-t működőképes szervként.

Különböző médiákban Handó Tünde az OBT-t „törvénytelen szervezetnek”, az OBT néhány tagját „árulónak” nevezte.

A fenti események – és különösen az OBT póttagok megválasztásának említett blokádjá – miatt nem lehet már együttműködésről beszélni. A kérelmek és a javaslatok megválaszolatlanul, vagy kellő indoklás nélkül maradnak vagy indoklás nélkül elutasításra kerülnek. Így került elutasításra például az OBT-nek a saját költségvetéséről szóló javaslata azzal az indokolással, hogy az OBT nem működőképes.

A jelenlegi helyzet különösen kedvezőtlen hatást gyakorol az OBT ellenőrzési jogosítványának és feladatainak gyakorlására. Az OBH elnöke megtagadja ugyanis az összes adat kiadásának kötelezettségét, valamint korlátozza a dokumentumokba való betekintési jogot. Az OBT tagjainak küldött egyik levelében a bíróság honlapjára hivatkozott, "ahol az OBH elnöke által kiadott valamennyi információ nyilvánosan hozzáférhető". Azt is meg kell jegyezni, hogy az OBH a honlapon elsősorban az általa fontosnak tartott eseményeket, adatokat tünteti fel, míg az OBT határozatait, jelentéseit – a sokéves gyakorlattal ellentétben – nem kerülnek nyilvánosságra.

Az OBT tagjainak 2018. május 25-én történt, a dokumentumokhoz való hozzáférési kísérletét Handó Tünde fegyelmi vétségnek tekintette, és kijelentette, hogy az OBH munkatársai a továbbiakban nem tudnak az OBT munkájához adminisztratív segítséget nyújtani. Egy levélben tájékoztatta az OBT elnökét, hogy a 2018. május 25-i „rendkívüli esemény” miatt nem nyújt további adminisztratív segítséget az OBT-nek, egyben felhívta az OBT elnökét, hogy a tanács "független ügyintézéséről" gondoskodjon.

A bírák és a bírósági vezetők (elnökök, elnökhelyettesek, kollégiumvezetők) kinevezésének gyakorlata áttekinthetetlen, szinte kaotikusnak nevezhető. A bíróságok szervezéséről és igazgatásáról szóló törvény rendelkezéseinek megfelelően (nagyon általánosan fogalmazva) a kinevezéshez mindig meg kell szerezni az illetékes bírósági szervek javaslatait, amelyektől csak bizonyos esetekben és az OBT hozzájárulásával lehet eltérni. A törvény lehetőséget ad egyes esetekben a pályázati eljárás érvénytelenné (eredménytelenné) nyilvánítására. Természetesen az ilyen eljárást indokolni kell, amint azt az Alkotmánybíróság egy adott alkalommal megállapította.

Az OBH elnöke ezt a kivételes szabályt olyan széles körben alkalmazta, hogy azt a valóságban mindennapos gyakorlattá tette. Ha a javaslat nem felelt meg az elvárásainak, egyszerűen érvénytelenné nyilvánította a pályázatot sok esetben megfelelő indokolás nélkül. Néhány indok azonban már korábban is megfogalmazódott, mint: „A jelölt nem felel meg a 21. századi igazságszolgáltatás követelményeinek” vagy „A jelölt nem törekszik az OBH célkitűzéseinek megvalósításra.” Egyes esetekben az nyert megállapítást, hogy nem érkezett érvényes pályázat. Ezeknek a folyamatoknak a felülvizsgálata nem lehetséges a már ismertett információzárlat miatt. Szívesen használt az a lehetőség is, hogy szervezeti változásokra való hivatkozással marad el a bírói álláshely betöltése. Olyan eset is megtörtént, hogy a jelentkezési folyamat során valaki kirendelésre került a megüresedett álláshelyre, és az elfoglalt álláshelyre figyelemmel a szükségesség hiánya miatt lett a pályázat eredménytelenné nyilvánítva. De olyan esetek is voltak, hogy bírói álláshelyeket pályázat kiírása nélkül töltöttek be.

A bírósági vezetői álláshelyek betöltésekor nagyon gyakori a pályázati eljárás eredménytelenné nyilvánítása, korábban indokolás nélkül. Mindössze néhány eset magyarázható azzal, hogy nem érkezett a kiírásnak megfelelő pályázat. Eredménytelenné nyilvánított vezetői pályázat esetében rendszerint egy az OBH elnöke által kijelölt személy egy évre ideiglenesen megbízást kap a vezetésre. Az ideiglenes vezetőnek aztán szükség esetén meghosszabbítják a megbízását egy második eredménytelenné nyilvánított pályázati procedúra után, míg végre meg nem érkezik a megfelelő (kívánt) személy a gyakran hosszú ideig üres pozícióra.

Szeretnék felhozni egy számomra különösen szembetűnő példát, a Fővárosi Ítéltábla jelenlegi elnökének kinevezését. Miután az OBH elnöke a megüresedő elnöki állásra beérkező pályázatok ellenére az ítéltábla elnöki állására kiírt pályázatot eredménytelenné nyilvánította, a hosszú idő óta az OBH elnökhelyetteseként működő személyt bízta meg az ítéltábla vezetésével. Amikor hosszabb idő után új pályázati felhívás született, a helyettes volt az egyetlen jelölt, így semmi nem állt a kinevezés útjába (az eljárás érvénytelenítésére már nem volt szükség).

Megemlíthető a következő esetet: egy járásbíróságon történt rövid bírói tevékenység után a bírót a törvényszékre rendelték ki, majd röviddel később 34 évesen a törvényszék elnökének nevezték ki.

Jelenleg számos bírósági vezetői pozíció hosszú idő óta betöltetlen, szinte valamennyi esetben a pályázatok eredménytelenné nyilvánítása nyomán. E betöltetlen pozíciók közé tartoznak jelenleg is két ítéltábla elnökének álláshelyei. A kinevezésükben reménykedő, ideiglenesen igazgatással megbízott személyek függetlenségét nem szükséges magyarázni.

A leírt körülmények és események miatt nemcsak az OBT képviseli azt a véleményt, hogy a bírák kinevezése nem mindig törvényes, mely vélemény hitelessége nem vonható kétségbe.

Szót kell még ejtenem arról, hogy az OBT nemrégiben gyakorolta a törvényben rögzített lényeges jogosítványát, és az OBH elnökének visszahívására irányuló kérelmet terjesztett a Parlament elé. A petícióhoz csatolták az állítólagos jogsértések listáját. Az illetékes parlamenti bizottság javasolta az indítvány elutasítását az egyes pontok valóságtartalmának vizsgálata nélkül. A Parlament ugyancsak érdemi vizsgálat nélkül utasította vissza az indítványt az OBT tagok egy részének elfogultságára hivatkozással.

Kérem, ne tekintsék rövid kifejtésemet mindenre kiterjedő, átfogó beszámolóknak. Mindössze néhány pontot és problémát tudtam érinteni, amelyek azonban bizonyosan mutatják, hogy a magyar igazságszolgáltatásban néhány szervezeti és jogalkotási változás sürgősen indokolt. Ugyanakkor továbbra is szükség lesz széleskörű támogatásra, átgondolásra és jó szándékra a felelősök körében nemcsak az igazságszolgáltatás, hanem különösen a jogkereső lakosság érdekében.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.